

Victimizarea infracțională în rândul vârstnicilor

Material prezentare în ședința Comitetului Consultativ de Dialog Civic pentru Problemele Persoanelor Vârstnice Suceava – Luni, 30.05.2022

În ansamblul populației, persoanele vârstnice reprezintă un grup vulnerabil în ceea ce privește victimizarea infracțională, atât prin prisma caracteristicilor lor biologice, cât și psiho-sociale. Astfel, vârsta a treia se caracterizează în general printr-o *scădere a capacității fizice de a se apăra* în fața unei potențiale agresiuni (asupra propriei persoane sau a bunurilor pe care le dețin), a *capacității de a sesiza pericolul fizic* datorită limitării simțurilor fizice (văz, auz etc.), prin *izolare socială* ce se traduce printr-un grad mai scăzut de informare cu privire la noile metode folosite de infractori, tipuri de infracțiuni sau modalități de protecție, dar și printr-o serie de *comportamente de risc* prezente în cadrul acestei categorii, ca de exemplu, păstrarea unor sume importante de bani în numerar în locuință etc. De asemenea, *precaritatea mijloacelor financiare* în rândul unei părți a populației vârstnice sau dimpotrivă dependența persoanelor adulte rămase fără loc de muncă de venitul sigur – pensia vârstnicilor, coroborate cu *scăderea capacităților psiho-sociale* poate favoriza apariția unor situații de abuz împotriva persoanelor vârstnice.

Totodată, în condițiile fenomenului de îmbătrânire a populației, *persoanele vârstnice reprezintă un segment din ce în ce mai semnificativ al populației atât la nivel european, cât și național*, fiind cu atât mai mult nevoie ca eforturile de prevenire a criminalității să fie direcționate către acest grup de vârstă. Astfel, dacă în *anul 2005* persoanele de 65 ani și peste reprezentau *14%* din totalul populației României, în *2022* ponderea acestora a crescut la *18,2%*.

Deși încadrați în același grup socio-demografic, *vârstnicii nu constituie un grup omogen*, existând în cadrul acestei subcategorii a populației *anumite segmente* ce prezintă, *datorită unei multitudini de factori (biologici, psihologici, sociali și economici) un risc mai ridicat de victimizare*. Chiar dacă există persoane vârstnice încă active pe piața muncii, cel mai adesea, vârstnicii sunt inactivi social, se confruntă frecvent cu probleme de sănătate sau probleme economice, ceea ce îi poate situa într-o stare de izolare socială, crescându-le gradul de

dependență față de rude/cunoștințe și le limitează relațiile sociale și îi vulnerabilizează în fața infractorilor.

Gradul de informare a acestora cu privire la metodele de prevenire a infracțiunilor este în general ***mai scăzut comparativ*** cu cel al populației active iar aceste sunt preluate în general din media tradițională, din întâlnirile organizate în acest domeniu de poliție sau alte instituții sau din materialele distribuite în acest domeniu.

Victimizarea persoanelor cu vârstă înaintată are cauze intrafamiliale sau extrafamiliale, ***factorii de risc*** care pot determina săvârșirea unui abuz asupra persoanelor vârstnice se pot regăsi la ***nivel individual, la nivel familial, în cadrul societății și la nivel socio-cultural***. De multe ori, bătrânii cad victime propriilor urmași, rudelor apropiate sau grupărilor de crimă organizată, faptele cele mai întâlnite fiind înșelăciunile, lovirile și alte violențe, furturile etc.

Pentru a proiecta mecanisme eficiente de intervenție preventivă cu adresabilitate spre această categorie specifică de persoane, **Institutul de Cercetare și Prevenire a Criminalității a derulat un studiu care și-a propus să identifice și să descrie tipurile de infracțiuni față de care populația vârstnică este cea mai vulnerabilă, contextul producerii acestora, modurile de operare și mecanismele folosite cu predilecție în aceste tipuri de infracțiuni, factorii de risc și profilarea din punct de vedere socio-cultural a segmentelor cele mai vulnerabile din cadrul acestei categorii de populație.**

Metodele utilizate:

- **Analiza secundară a datelor cu privire la percepția nivelului de siguranță și victimizarea vârstnicilor** din studiile realizate de I.C.P.C. (*Ancheta siguranței publice, Studiu privind violența domestică, Buletinul siguranței rutiere. Raport anual, etc.*) și de alte structuri ale Poliției Române sau alte instituții;
- **Interviuri cu persoane vârstnice și interviuri cu polițiști** în scopul identificării factorilor psiho-sociali de risc în victimizarea vârstnicilor, a situațiilor vulnerabile, a mecanismelor de relaționare și îmbunătățire a relației cu poliția în vederea creșterii nivelului de încredere în poliție și îmbunătățirii activității de prevenire a criminalității;

- Interviuurile au fost realizate de către ofițerii sociologi care își desfășoară activitatea în cadrul inspectoratelor județene de poliție¹. Au fost realizate **221 de interviuri individuale cu persoane vârstnice** (115 în mediul urban și 106 în mediul rural în localități despre care se știe că există fie un procent ridicat de persoane vârstnice, fie se confruntă cu o problemă infracțională ce vizează persoanele vârstnice) și 11 focus-grup-uri; Totodată, au fost intervievați de **128 polițiști** cu experiență/cu funcții de conducere din structurile investigației criminale și din structurile de ordine publică din unități de poliție din mediul urban și 48 de polițiști din unități de poliție din mediul rural. În municipiul București au fost realizate 12 interviuri cu polițiști cu experiență în această problemă.
- **Sondaj de opinie în rândul persoanelor vârstnice din mediul urban** în vederea descrierii gradului de pregătire antivictimală și a orientării activităților de prevenire a criminalității desfășurate.
 - **Metodologie sondaj: Volumul eșantionului:** 440 persoane vârstnice, au fost aplicate chestionare în câte un oraș din fiecare județ și în Municipiul București; **Tipul eșantionului:** eșantion stratificat (7 regiuni istorice și București x 3 mărimi localitate urbană); **Marjă de eroare:** eroarea maximă de eșantionare, la un nivel de încredere de 95% este de +/- 4,6%; Rezultatele prezentate au fost calculate pe baza ponderată - Ponderarea proporțională pentru corectarea probabilităților inegale de selecție. Criteriile de ponderare: sex, subcategoriile vârstă, mărime localitate urbană, regiune.

Principalele infracțiuni și probleme de siguranță cu care se confruntă persoanele vârstnice sunt de natură economică. Factorii care derivă dintr-o situație economică precară, precum asigurarea inadecvată și neadaptată la dezvoltarea tehnologică a locuinței, vulnerabilitatea de a fi ademiniți către câștiguri facile și rapide și singurătatea, contribuie la creșterea victimizării persoanelor vârstnice în locuință sau în apropierea acesteia.

¹ Au fost realizate interviuri cu polițiști și cu seniori în județele în care, la momentul studiului, își desfășura activitatea un ofițer sociolog: Alba, Bacău, Bihor, Botoșani, Bistrița Năsăud, Brăila, Buzău, Călărași, Cluj, Dolj, Galați, Giurgiu, Harghita, Hunedoara, Iași, Ilfov, Mehedinți, Maramureș, Neamț, Olt, Prahova, Satu-Mare, Teleorman, Tulcea, Timiș, Vaslui, Vâlcea, Vrancea, București.

Principalele probleme de siguranță cu care se confruntă persoanele

Mediul URBAN	Mediul RURAL
<ul style="list-style-type: none">- înșelăciunile/ abuzul de încredere;- violența verbală la adresa persoanelor vârstnice, în spațiul public;- furturile din buzunare/poșete (mijloace de transport în comun și în zone aglomerate ex piețe);- furturile din locuință ;- tâlhăria stradală;- abuzul, violența în familie/rele tratamente aplicate persoanelor vârstnice sau neglijarea nevoilor celor dependenți;- accidente rutiere (risc ridicat de victimizare pentru pietoni).	<ul style="list-style-type: none">- furturile din gospodărie, anexe prin împrietenire sau efracție;- tâlhăriile comise în locuință;- înșelăciuni;- violența, de multe ori chiar în mediul familial (n.a. comportamentele descrise de către subiecți pot fi circumscrise mai degrabă neglijării/ lipsei de îngrijire adecvată/ maltratării);- agresiunile sexuale;

vârstnice în funcție de mediul de rezidență²

● Infracțiunile ce implică ”păcăleala” : înșelăciune, abuz de încredere și furt prin împrietenire.

Infracțiunile contra patrimoniului prin “nesocotirea încrederii” – înșelăciunile, în special cele prin metoda accidentul sau declinarea de calitate mincinoase, „ghicitul” precum și infracțiunile de furt sunt principalele probleme de siguranță care vizează vârstnicii. De cele mai multe ori, cele două

² Aceste concluzii se bazează, în principal, pe informațiile obținute în urma interviurilor cu seniorii și lucrătorii de poliție (octombrie 2018) și nu prezintă o ierarhizare din punct de vedere statistic al infracțiunilor cu care se confruntă persoanele vârstnice. Datele statistice obținute din studii derulate anterior pe această tematică sunt precizate în text.

infrațiuni sunt concurente. Într-o primă etapă, autorii încearcă să înșele persoana vârstnică, iar, dacă nu reușesc să obțină bani în acest mod, atunci caută și sustrag din locuință bani sau bunuri.

Metode predilecte de înșelăciune și abuz de încredere

Metoda ”**ACCIDENTUL**” a fost amintită frecvent atât în cadrul interviurilor cu vârstnicii dar și cu polițiștii, ca fiind o metodă veche, prezentă de mult timp în tabloul infracțional, dar care încă „prinde”, și continuă să facă victime în rândul vârstnicilor. Unii dintre subiecții vârstnici au recunoscut că, deși erau informați despre acest mod de operare, atunci când au fost sunați, noaptea, au avut nevoie de ceva timp să se dumirească că nu este o situație reală.

Acțiunea infracțională în cazul metodei „accidentul” constă în realizarea contactului telefonic cu victima, căreia i se comunică o știre șocantă, în esență constând în aceea că un membru al familiei sale a fost implicat într-un accident rutier care s-a soldat cu urmări grave, iar pentru diminuarea consecințelor legale și/sau medicale ale evenimentului se solicită o sumă importantă de bani. Producerea acestui gen de infracțiune se bazează, în mare măsură, pe **specularea stării emoționale a victimei și pe informațiile oferite chiar de aceasta** în clipa primirii veștii că un membru al familiei a provocat sau a suferit un accident și trebuie ajutat.

Toți autorii din ultimii ani provin din sistemul penitenciar, în general sunt bărbați tineri. Aceștia nu cunosc nicio dată despre victimă, nu au informații despre ea, pur și simplu sună aleatoriu, pe telefonul fix, în anumite intervale de timp (dimineața după ora 10:00 sau seara după ora 22:00) și încearcă să obțină o sumă cât mai mare de bani de la persoanele pe care reușesc să le manipuleze. Intervalele de timp vizate sunt cele în care există o probabilitate crescută ca la domiciliu să se afle un bătrân – categorie cu risc ridicat de victimizare în cazul acestui tip de infracțiune.

DECLINAREA DE CALITĂȚI OFICIALE FALSE - un alt mod de înșelăciune, combinată cu furtul din locuințe, este realizată de către persoane care pretind ca sunt reprezentanți ai firmelor de electricitate, gaz, primărie sau că prestează anumite activități sau servicii obligatorii (deratizare, verificări centrale termice, verificări instalații gaz, coșerit) având asupra lor elemente de identificare pretins a fi emise de

către instituțiile respective dar care sunt contrafăcute. Intră în locuință cu permisiunea victimelor și desfășoară activitățile respective, solicită plata și observă de unde au luat banii. În acest context, autorii fac în așa fel încât să distragă atenția proprietarilor și sustrag sume de bani și bunuri de valoare din casă.

“În general, se folosesc de acele calități pentru a-i pune pe vârstnici în situația să le dea sume de bani mai mici, care să le permită să îi urmărească să vadă de unde iau banii respectivi și ulterior să revină seara pentru a sustrage sume mai mari de bani” (polițist, Investigații Criminale).

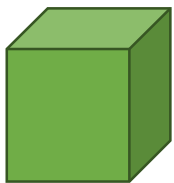
“ACOPERISUL” sau **“BURLANUL”** este un tip de înșelăciune care constă în oferirea din partea unor “meșteri” a anumitor lucrări de reparații, în special a burlanelor și acoperișurilor, la un preț atrăgător, iar după executarea lucrărilor se solicită un preț mult mai mare pentru munca prestată. Sumele mari sunt invocate fie datorită dificultăților apărute în executarea lucrărilor (dificultăți apărute prin distrugerii provocate în mod intenționat, de către așa zișii meșteri), fie ca o neînțelegere a prețului stabilit inițial (ca fiind prețul pe metrul pătrat și nu pentru întreaga lucrare). În cazul în care victimele refuză plata acestor sume se ajunge la intimidări și amenințări sau lăsarea imobilelor fără burlane sau acoperiș, până la achitarea sumei de bani. În aceste condiții, neexistând nici un acord încheiat între cele două părți și sumele de bani date inițial “meșterilor” nefiind contabilizate nicăieri, iar părțile vătămate neavând nici o dovadă a plății lor, vârstnicii se conformează solicitărilor.

“PREMIUL” sau **”Sunteți fericitul câștigător al unui premiu!”** - vârstnicii sunt sunați că au câștigat diverse premii de la magazine sau societăți comerciale, dar pentru a intra în posesia lor trebuie să achite o taxă. O variantă a acestui mod de operare este combinația cu furtul din locuințe: un grup de două persoane, de obicei femei, cu vârste cuprinse între 20 și 40 de ani, se prezintă la ușa vârstnicilor și le cer să achite o taxă pentru a intra în posesia premiului; în timp ce persoana în vârstă merge la locul unde ține banii, pentru a plăti “taxa”, infractorii văd locul de păstrare, distrag ulterior atenția victimei și cel de-al doilea sustrage banii rămași.

„COMIS VOIAJORUL“ - oferirea spre vânzare la un preț “minim”, greu de refuzat, de către vânzători ambulanți, a diferitelor produse (veselă, tacâmuri ambalate în cutii intens colorate și cu o reclamă pe măsură); în realitate, înseamnă vânzare de produse de slabă calitate la prețuri foarte mari. „Vânzătorii”, folosind diferite tertipuri (de genul „ofertă bombă”, „marfă pe stoc”, etc.) reușesc să înșele cu ușurință persoanele vârstnice.

STRÂNGERE DE FONDURI PENTRU PERSOANE BOLNAVE - vârstnicii au fost acostați pe stradă sau la domiciliu de către persoane străine și, sub pretextul că adună fonduri pentru diverse culte religioase sau pentru cazuri sociale sau medicale, solicită ajutor bănesc, mizând pe starea emoțională și sensibilitatea persoanei vârstnice când vine vorba de suferință, boală, neajunsuri, handicap.

Alte modurile de operare: "ghicitul", "pomana", "pomana regelui Cioabă", folosirea cardului bancar de către rude pentru încasarea pensiei fără înștiințarea persoanei (ruda a fost solicitată în prealabil să ajute vârstnicul să scoată banii de la bancomat), încheierea de contracte de vânzare-cumpărare a imobilelor proprietate privată fără asistență juridică și fără participarea aparținătorilor.

De asemenea, una dintre metodele de victimizare cu care s-au confruntat vârstnicii este metoda “**vechilor cunoștințe**”, persoane care în spații circulante (de exemplu, ieșirea de la metrou) pretind că sunt vechi cunoștințe, îi îmbrățișează pe vârstnici și încearcă să le sustragă bunuri (portofel etc.)

Metoda ACCIDENTUL – repere victimologice

Nu toate persoanele apelate și care intră inițial în dialog cu infractorii devin victime. Există o serie de caracteristici, de vulnerabilități ale acestora care permit infractorilor să-și prezinte scenariul cu succes. În general, este vorba de persoane de vârstă a treia, trecute de limita pragului de pensionare, a căror acuitate cerebrală s-a diminuat și care nu au nici abilitatea sau obișnuința de a verifica veridicitatea informațiilor primite. Ceea ce face diferența între succes și eșec este acel tip de persoană care întrunește anumite vulnerabilități care o transformă în victimă fără a exista diferențe de gen, status socio-economic, instruire, experiență de viață. Grupul victimelor acestei metode de înșelăciune este omogenizat de prezența acestor **caracteristici**: *emotivitate crescută, ușurința de a se panica, relația afectivă specială pe care o are cu ruda sa aflată în dificultate*. Nu este foarte relevant dacă victima a avut o anumită instrucție școlară sau o anumită profesie, întâlnindu-se cazuri în care victima avea sau avusese o profesie de un nivel intelectual ridicat, dar acest fapt nu i-a permis să gestioneze eficient șocul emoțional resimțit. De altfel, mai important decât abilitățile intelectuale de care infractorii dau sau nu dovadă, factorul care înfrânge rezistența victimei este, de fapt, **șocul emoțional** resimțit de aceasta și complexul de gânduri contradictorii pe care aceasta le are în legătură cum modul în care ar trebui să acționeze.

Scenariul prezentat de autor conține elemente de fapt care nu se regăsesc de fiecare dată în viața persoanelor apelate: existența unui fiu, nepot sau soț care se află în dificultate și trebuie ajutat. Ceea ce își dorește infractorul de la potențiala victimă este **captarea atenției** acesteia. Acesta este primul pas, care să-i permită prezentarea scenariului. Când victima are rudele despre care pretinde infractorul că vorbește, factorul care captează atenția victimei de către infractor este prezentarea pe un ton anume și cu o mare viteză, pentru a nu da timp victimei să se gândească la ceea ce aude, a primei părți din scenariul pregătit.

În momentul în care victima acceptă parțial că ruda sa ar putea să se afle în dificultate, fiind implicată într-un accident rutier, involuntar încearcă să-și confirme că evenimentul chiar s-a întâmplat și atunci furnizează infractorilor date despre numele rudei lor sau locul în care s-ar putea afla aceasta.

Abilitatea infractorilor constă în faptul că, instantaneu, aceștia se repliază pe baza informațiilor primite de la victimă, le preiau și le întorc victimei ca și cum le știau ei. Acest fapt fixează încrederea victimei că știrea este adevărată și începe partea a doua a dialogului: prezentarea scenariului și a solicitării financiare, a elementelor de convingere prin folosirea unor cuvinte din limbajul profesional al reprezentanților autorităților.

Astfel, încrederea victimei devine atât de puternică încât, ulterior, chiar și după ce a realizat că a fost înșelată, chiar și după ce polițiștii care instrumentează cazul demonstrează victimei că ea însăși a furnizat infractorilor informații despre ruda sa, de multe ori refuză să creadă acest lucru și rămâne convinsă că infractorii știau numele rudei sale și locul în care aceasta a produs accidentul, pentru că altfel nu-și poate motiva credulitatea. Există și alt tip de informații care rezonează cu seturi de reprezentări ale victimei astfel încât aceasta ajunge să se comporte așa cum doresc infractorii. Ideea larg răspândită că există posibilitatea de a mușamaliza o infracțiune prin mituirea reprezentanților autorităților și apelând la traficul de influență.

Practic, victimele nu au nici o îndoială, atunci când infractorii pretind ca sunt polițiști, avocați sau procurori care pot interveni pentru mușamalizarea accidentului produs de ruda lor, că acest lucru este posibil. Pentru victime, este o situație de normalitate, care nu pune semne de întrebare. Acest fapt ușurează mult demersul infracțional, autorilor rămânându-le să se concentreze pe elemente referitoare la identitatea rudei, pe care le află de fapt de la victimă. Elementele de presiune sunt stimularea sentimentului de vinovăție al victimei și solicitarea ca suma de bani să fie predată cât mai urgent curierului trimis de infractor, astfel încât procesul decizional al victimei să se desfășoare cât mai rapid, să nu aibă timp prea mult să realizeze ce i se întâmplă. Victima, chiar dacă are unele îndoieli și și-ar dori să aibă mai multe informații înainte de a se decide să dea suma convenită, în același timp nu se poate opri să nu-și puna întrebarea: dacă totuși este adevărat și eu, refuzând sau întârziind să dau banii, fac un rău ireparabil persoanei importante pentru mine? Aceste gânduri contradictorii sunt cele care mențin victima în stare de supunere aproape hipnotică fața de ordinele infractorului, care-i cere să facă anumite acțiuni pe care victima le execută, fără să se gândească prea mult la sensul lor: să scrie declarații în care își spune adresa de domiciliu, să nu închidă telefonul, să mențină deschise toate telefoanele pe care eventual le are pe toată perioada negocierii cu infractorul, să mergă la bancă să scoată mai mulți bani sau să împrumute etc.

Referitor la alte tipuri de infracțiuni cu impact asupra categoriei vârstnicilor, persoanele intervievate au reclamat în proporții semnificative tentative de furturi din buzunare, geți, precum și furturi de diverse obiecte din gospodărie.

- ***Furtul din locuință sau din curți/dependințe*** (furturi de bunuri din garaj, furturi de fier vechi sau animale din curte); sunt în general, furturi de subzistență: produse agricole, animale, păsări, unelte, fier vechi și uneori bani. Modurile de operare cel mai des folosite sunt:

“ÎMPRIETENIREA” sau “BUNĂ ZIUA” (metodele ”Pomana”, ”Electrica”, ”Inundație vecin”, ”Ajutorul”) - autorii folosesc aceste metode de distragere a atenției și de apropierea de persoanele vârstnice prin șantaj emoțional, acestea devenind mai ușor de manipulat, în scopul pătrunderii în locuință și sustragerii bunurilor.

“VÂNZĂTORII AMBULANȚI” – (specific pentru mediul rural), autorii pătrund în curte prin poarta neasigurată și dacă nu răspunde nimeni, intră în casă de unde pot sustrage bani și bunuri aflate la îndemână. Un mod de operare similar, specific tot mediului rural: femei care, sub pretextul practicării cerșetoriei, pătrund în curte, iar dacă nu le răspunde nimeni, intră efectiv în locuință și observă unde sunt bunurile de valoare. Dacă situația le permite, sustrag bunurile pe loc, în caz contrar, revin seara, însoțite de bărbați și pătrund în locuință. Profită de starea precară de sănătate (ex. nu aud bine) a vârstnicilor sau de faptul că aceștia se tem să reacționeze, chiar dacă aud vreun zgomot, și sustrag bunurile de valoare identificate anterior.

“CUMPĂRAREA” DIFERITELOR PRODUSE VÂNDUTE DE VICTIMĂ - o metodă des întâlnită mai ales în mediul rural, este aceea în care infractorii își arată interesul pentru cumpărarea de obiecte vechi și/sau diverse bunuri din gospodărie (în special agricole). Aceștia formează echipe de câte 2-3 persoane și, în timp ce una dintre ele își manifestă interesul pentru cumpărare, celelalte urmăresc să vadă unde își ține victima banii și ce bunuri de valoare mai are în gospodărie. În unele cazuri reușesc să distragă atenția victimei și sustrag bunurile și apoi pleacă pretextând că nu mai doresc încheierea tranzacției. În alte situații, refuză tranzacția, din diverse motive (nu au bani potriviți etc.), pleacă, dar revin, de regulă, noaptea și sustrag bunurile și banii din locuință.

● ***Furturile din buzunare, geți în urban, în zonele aglomerate (mijloace de transport în comun, piețe, supermarket)***

Furturile din buzunare, geți comise în zonele aglomerate au fost amintite, în cadrul interviurilor, printre problemele cu care se confruntă vârstnicii. Comiterea acestora în mijloacele de transport în comun rămâne încă o problemă în orașele mari. Seniorii reclamă că atunci când mijloacele de transport în comun se aglomerează (de exemplu, în zona piețelor), infractori specializați, ce acționează în general în grupuri, sustrag bunuri din buzunare, poșete, geți, în special la urcarea călătorilor. Unii vârstnici au declarat că, deși au remarcat că le-au dispărut bunurile și au reperat autorul, obiectele sustrase fuseseră deja transmise către alți infractori și nu au mai putut fi recuperate.

Consecințele în cazul furturilor și a altor infracțiuni care vizează bunurile, sunt, în cazul vârstnicilor, mai grave și pe termen lung:

- **din punct de vedere economic** (pierd toate economiile, rămân adesea fără bani și alte bunuri de valoare, mai ales în cazul înșelăciunilor prin metoda accidentul) În cazul furturilor din locuință, prejudiciile financiare mari sunt cauzate de faptul că vârstnicii își țin bijuterii și sume mari de bani în casă.
- **din punct de vedere psihic**, întrucât vârstnicii trec mult mai greu peste o situație de victimizare (devin depresivi, rămân cu o mare frică și spaimă față de orice); prejudiciul financiar își pun amprenta asupra stării de sănătate deja precară din cauza vârstei, având repercusiuni asupra sănătății emoționale și fizice a vârstnicului, datorită faptului că victimele conștientizează faptul că nu mai pot recupera prin forțe proprii pierderile, fiind vorba de sume mari de bani pe care le-au agonisit, făcând sacrificii, o perioadă îndelungată de timp.

- ***Infrațiunile cu violență*** - de la cele de intensitate medie, agresiuni verbale și fizice la cele de violență ridicată (omoruri, violuri, tâlhării), în urma conflictelor cu vecinii sau intrafamiliale, reprezintă o altă situație de victimizare cu care se confruntă vârstnicii.

Printre acestea se numără:

- **Tâlhăriile**, în special cele comise prin smulgere de poșete/genți sau bijuterii, în mediul urban sau în locuință, în rural.

Specificul tâlhăriilor în mediul rural

În mediul rural sunt specifice tâlhăriile săvârșite în spații închise, mai ales în locuințele victimelor, așa numite „călcări”. Cele mai multe infracțiuni de acest tip au vizat persoane în vârstă, care locuiau singure, aveau o sursă de venit (pensia) și din cauza vârstei și a momentului comiterii (noaptea) erau luate prin surprindere, fiind în imposibilitatea de a se apăra. Mai mult, este cunoscut faptul că, de cele mai multe ori, locuințele din mediul rural nu sunt dotate cu sisteme sigure de închidere. În cazul acestor infracțiuni autorii acționează, de regulă, în grup. Acest mod de operare pune în evidență caracterul premeditat al infracțiunii. Specific mediului rural este faptul că între victimă și agresor există o relație anterioară producerii infracțiunii. Mulți dintre autori nu au acționat la întâmplare, uneori având informații că respectivele persoane dețin diferite sume de bani provenite din vânzarea unor bunuri sau economii personale.

De asemenea, se constată că în mediul rural predomină victimizarea bărbaților și a celor în vârstă, în special. O posibilă explicație a faptului că adesea ținta infracțiunilor de tâlhărie sunt bărbații în vârstă ar putea fi aceea că bărbații consumă băuturi alcoolice mai des decât femeile și mai ales în locuri publice și că, în aceste ocazii, afirmă sau lasă să se înțeleagă că dețin asupra lor sau la domiciliu anumite sume de bani. De asemenea, este posibil ca bărbații să acorde mai puțină importanță asigurării securității locuinței, făcând astfel mai facil accesul

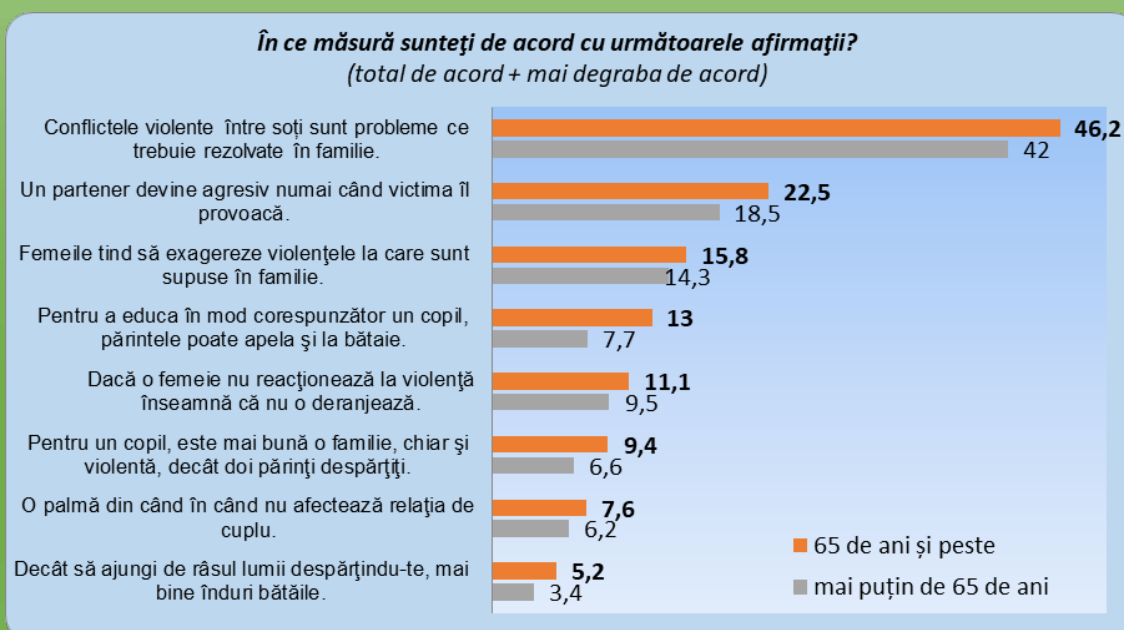
- **Violurile urmate sau nu de tâlhărie** sunt infracțiuni ai căror autori sunt recidiviști, fără ocupație, consumatori de alcool. Violurile urmate de tâlhărie sunt caracterizate în general de o mare violență exercitate asupra victimelor, de multe ori acestea fiind bătute pentru a spune unde țin banii. Efectele asupra victimelor vârstnice sunt grave, atât din

punct de vedere fizic cât și psihic datorită stării precare de sănătate determinate de vârsta înaintată.

- **Conflictele cu vecinii** sunt atât situații care durează de mulți ani și s-au cronicizat, cât și spontane, cauzate de neînțelegeri personale. În mediul rural, conflictele s-au petrecut în curte sau în grădină și au constat în *adresarea de injurii, jigniri, amenințări, aruncarea unor lucruri peste gard*. În mediul urban sunt îndeosebi cauzate de nerespectarea orelor de liniște sau de păstrarea curățeniei în spațiile comune ale blocurilor, care conduc la stabilirea unor relații tensionate cu vecinii, în care vârstnicii devin victime ale abuzului verbal (insulte, cuvinte jignitoare, ofense). În mediul rural, conflictele cu vecinii sunt determinate în special de neînțelegerile legate de pământ și de gălăgia excesivă făcută de unii vecini mai tineri.
- **Conflictele intrafamiliale** sunt manifestate atât în relația părinți - copii, dar și soț-soție, în mod special pe fondul consumului de alcool, dar și pe fondul existenței altor nemulțumiri. Conflictele pot degenera în **violență domestică**. Această categorie de infracțiuni predomină în familiile unde copiii vârstnicilor nu au reușit să își croiască un drum în viață, să fie independenți, depinzând de veniturile părinților, din care își cumpără în general băuturi alcoolice. În mediul rural, conflictele familiale care afectează pe cele mai multe persoane vârstnice, sunt legate de litigiile referitoare la posesii. Infracțiunile legate de fondul funciar (tulburare de posesie, nerespectarea hotărârii judecătorești) sunt însoțite câteodată de loviri și alte violențe și amenințare;
- **Violența verbală** este o altă situație cu care se confruntă vârstnicii în spațiul public. De exemplu, în centrele urbane mari, vârstnicii declară că sunt victime ale agresiunilor verbale în mijloacele de transport în comun, unde seniorilor li se adresează injurii. Reacția acestora este mai degrabă de a nu le răspunde agresorilor, apreciind că e preferabil să tacă, altfel riscă diverse consecințe din partea agresorilor. Vârstnicii au reclamat totodată lipsa de reacție a celorlalți călători, care nu intervin, nici măcar atunci când se produc fapte grave, precum infracțiuni de furt.

Atitudinea persoanelor vârstnice față de comportamente violente în familie

La nivelul societății românești există încă o parte a populației care manifestă o atitudine tolerantă în ceea ce privește violența familială, iar actele de agresiune împotriva femeii sunt justificate de o serie de opinii existente mai ales în rândul anumitor segmente ale populației. Analiza atitudinilor persoanelor vârstnice față de violența familială, în special față de cea dintre partenerii de cuplu, indică un grad mai ridicat de toleranță la astfel de comportamente în rândul acestora comparativ cu generațiile tinere.

Opiniile tradiționaliste, de exemplu cea conform căreia divorțul reprezintă o rușine care trebuie evitată chiar și cu prețul acceptării violenței din partea partenerului, sunt răspândite diferit în cadrul societății, fiind mai des întâlnite în segmentele mai vârstnice ale populației. Astfel, 5,2% dintre persoanele vârstnice consideră chiar că e mai bine să înduri bătaie decât să ajungi de râsul lumii despărțindu-te. Totodată, mai mult de o zecime dintre persoanele vârstnice consideră că dacă o femeie nu reacționează la violență înseamnă că nu o deranjează iar 7,6% dintre ei apreciază că o palmă din când în când nu afectează relația de cuplu. Un alt motiv care justifică violența este, în opinia a 9,4% dintre respondenți vârstnici, menținerea unei familii unite pentru copil. În ceea ce privește violența asupra copilului, se observă că utilizarea bătaiei de către părinți pentru a educa un copil este susținută de 13% dintre aceștia.

Faptul că generațiile mai vârstnice văd încă divorțul ca un fapt rușinos, ce trebuie evitat pentru binele copiilor, semnifică un sprijin redus sau chiar o lipsă totală de suport din partea familiei de origine a femeii în cazul în care aceasta este victimă a violenței conjugale, ceea ce duce practic la o perpetuare a fenomenului, chiar dacă victimele împărtășesc aceste opinii.

(extras din *Studiul privind Violența domestică*, ICPC, 2016 actualizat cu datele din *Ancheta siguranței publice*, I.C.P.C. - I.N.S., 2018)

- **Mica criminalitate stradală ("Criminalitatea de vitrină")** induce un puternic sentiment de nesiguranță în rândul persoanelor în vârstă din mediul urban.

Aceste persoane își petrec mare parte din timp în zone de agrement din oraș (parcuri, zone verzi din cartier, zone de loisir) și sunt afectate de faptele antisociale și mica criminalitate (cerșetorie, vagabondaj, consum de alcool în public, distrugerea elementelor de design urban, furturi stradale etc.) comise cu predilecție de minori și tineri. Uneori vârstnicii ajung chiar să fie jigniți, agasați sau speriați de comportamentul acestora. Conștienți de slăbiciunea cauzată de vârsta înaintată, cei mai mulți trăiesc cu teama că oricând pot ajunge victima infracțiunilor stradale (furturi, tâlhării prin smulgere), sentimentul fiind mai profund în rândul femeilor interviewate. De asemenea, gălăgia provocată de grupuri de tineri care, posibil pe fondul consumului de alcool sau droguri, manifestă comportamente antisociale, sunt aspecte care creează stres și modifică comportamentul și alegerile vârstnicului. Cerșetorii și drogații constituie o sursă de stres pentru că agresează, bruschează, sperie, trag de mânecă uneori pe vârstnici pentru a le cere bani – iar dacă suma data este mică, se enervează și devin violenți verbal.

Tinerii în percepția persoanelor vârstnice

Generația tânără provoacă nemulțumire celor în vârstă care locuiesc în mediul urban, pe de o parte fiind amintite **gălăgia** provocată de grupurile de tineri (începând de la vârsta de 14-15 ani și până la 30-35 de ani) care se adună în scara blocului, sparg semințe și fumează, grupurile de tineri care **bruschează** persoanele mai în vârstă pe stradă sau **jignirile** adresate de aceștia persoanelor vârstnice, mai ales dacă le este atrasă atenția asupra comportamentului lor.

În mediul rural, tinerii fără loc de muncă, sunt asociați de persoanele vârstnice cu autorii furturilor din locuințe și cu persoanele care culeg de la vecini date despre persoanele vulnerabile.

Există percepția în rândul persoanelor vârstnice intervievate că în urmă cu zece ani, exista mai multă infracționalitate, dar în prezent, pe fondul plecării populației tinere la lucru în străinătate, numărul de evenimente de acest gen a scăzut.